

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 3 juli 2020

Mål nr

Ö 5697-19

PARTER

Klagande

Autoliv Sverige AB, 556080-7173

Wallentinsvägen 22

447 83 Vårgårda

Ombud: Advokat EF

Motpart

Volvo Personvagnar Aktiebolag, 556074-3089

Assar Gabrielssons väg

405 31 Göteborg

Ombud: Advokaterna AK, DS och KW

SAKEN

Rättegångshinder

Dok.Id 181085

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolens beslut 2019-10-02 i mål PMÖ 1490-19

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

Autoliv Sverige AB ska ersätta Volvo Personvagnar AB för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen med 291 420 kr, varav 273 420 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Autoliv har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av Patent- och marknadsöverdomstolens beslut, ska avvisa Volvos förstahandsyrkande i Patent- och marknadsdomstolen.

Autoliv har också yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolens beslut i fråga om rättegångskostnader ska ändras och att Volvo ska förpliktigas att ersätta Autolivs rättegångskostnader i Patent- och marknadsdomstolen samt Patent- och marknadsöverdomstolen.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL**Vad målet gäller**

1. Patent- och marknadsdomstolen har exklusiv behörighet att pröva bl.a. patenttvister. Domstolen har också getts behörighet att – om det är lämpligt – i

samband med ett sådant mål pröva ett annat tvistemål mellan samma eller olika parter. Målet i Högsta domstolen gäller den lämplighetsbedömningen.

Bakgrunden till målet i Högsta domstolen

2. Volvo ansökte i april 2010 om patent på en uppfinning avseende en bälteshake till säkerhetsbälten. Ansökan offentliggjordes i oktober 2011 och patent meddelades 2013.
3. I september 2018 väckte Volvo talan mot Autoliv i Patent- och marknadsdomstolen.
4. Volvo yrkade i första hand att Autoliv skulle betala 4 966 256 euro till Volvo. Grunden för talan var att Volvo och Autoliv i november 2010 hade avtalat om en licens för Autoliv att utnyttja Volvos uppfinning vid tillverkning, marknadsföring och försäljning av bälteshakar till andra kunder än Volvo. Någon enighet om ersättningens storlek hade dock inte nåtts trots ett flertal kontakter, men uppfinningen hade utnyttjats av Autoliv i betydande omfattning. Det yrkade beloppet avsåg ersättning för nyttjandet. (*Avtalsgrunden*)
5. Volvo yrkade i andra hand att Autoliv skulle betala 2 500 000 euro till Volvo. Grunden för talan var att Autoliv hade bl.a. tillverkat produkter som innefattar den aktuella uppfinningen. Autoliv gjorde därmed intrång i den ensamrätt som patentet medför. Det yrkade beloppet avsåg skälig ersättning för det olovliga utnyttjandet av uppfinningen under fem år innan talan väcktes. (*Intrångsgrunden*)
6. Autoliv bestred Volvos talan och yrkade att den skulle avvisas. I vart fall skulle Volvos förstahandsyrkande avvisas eftersom Patent- och marknadsdomstolen inte var behörig domstol. Beträffande målet i sak anförde Autoliv att något licensavtal inte hade ingåtts mellan parterna och att Autoliv inte heller hade gjort intrång i Volvos ensamrätt enligt patentet.

7. Patent- och marknadsdomstolen avslag Autolivs avvisningsyrkanden. Patent- och marknadsöverdomstolen har fastställt beslutet.

8. I Högsta domstolen har Autoliv begränsat sin talan till att yrka att Volvos förstahandsyrkande, baserat på avtalsgrunden, ska avvisas. Skälet för avvisning är att det är fråga om ett civilrättsligt mål som enligt huvudregeln ska handläggas av allmän domstol och som inte är lämpligt att handläggas tillsammans med patentmålet.

Om patent- och marknadsdomstolarna

Syftet med reformen

9. Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen inrättades 2016. Intill dess hade domstolsprövningen av de immaterialrättsliga, marknadsföringsrättsliga och konkurrensrättsliga målen och ärendena varit utspridd på olika allmänna domstolar, allmänna förvaltningsdomstolar och specialdomstolar. Splittringen ansågs vara förenad med påtagliga brister, bl.a. när det gällde behovet av gemensam handläggning av tvister rörande samma eller liknande rättsliga frågeställningar eller med gemensamt upphov. Reformen syftade till att stärka kompetensen i dömandet och skapa förutsättningar för en bättre och samlad prejudikatbildning. Den förväntades även ge effektivitetsvinster och vara resursbesparande för såväl parterna som domstolarna. (Se prop. 2015/16:57 s. 127 ff.)

10. Stockholms tingsrätt är Patent- och marknadsdomstol och Svea hovrätt Patent- och marknadsöverdomstol. Rättegångsbalkens regler om förfarandet tillämpas vid handläggningen, om inte något annat föreskrivs. (Se 1 kap. 2 § och 3 kap. 1 § lagen, 2016:188, om patent- och marknadsdomstolar.)

Patent- och marknadsdomstolarnas behörighet och regeln om kumulation

11. Patent- och marknadsdomstolarna är exklusivt behöriga att pröva immaterialrättsliga, marknadsföringsrättsliga och konkurrensrättsliga mål enligt vad som särskilt anges i de olika lagarna på dessa områden (se 1 kap. 4 § lagen om patent- och marknadsdomstolar; jfr bl.a. 65 § patentlagen, 1967:837). För de mål och ärenden där patent- och marknadsdomstolarna är exklusivt behöriga utgör de särskilda domstolar i rättegångsbalkens mening (jfr 10 kap. 17 § första stycket 1 rättegångsbalken).

12. En utgångspunkt för avgränsningen av patent- och marknadsdomstolarnas exklusiva behörighet var att de allmänna domstolarnas behörighet inte bör begränsas mer än nödvändigt. När det gäller civilrättsliga mål med immaterialrättslig anknytning, som inte skulle omfattas av den exklusiva behörigheten, uttalades i förarbetena att kompetens för att avgöra sådana mål visserligen skulle komma att finnas i patent- och marknadsdomstolarna, men att det fanns skäl mot att utvidga den exklusiva behörigheten till att även avse sådana tvistemål. Bland annat konstaterades att den särskilda instansordningen utgör ett principiellt avsteg från vad som i allmänhet gäller. (Se a. prop. s. 173.)

13. Emellertid hade det konstaterats att det fanns ett behov av att Patent- och marknadsdomstolen skulle kunna pröva även andra tvistemål i samband med prövningen av mål som omfattas av domstolens exklusiva behörighet, i de fall målen rör sammanhängande frågor (se a. prop. s. 178 ff.). Någon möjlighet att i dessa fall kumulera målen med stöd av 14 kap. rättegångsbalken fanns inte eftersom de bestämmelserna förutsätter dels att den domstol vid vilken målen väcks är behörig, dels att samma rättegångsform är tillämplig för målen. För att tillgodose behovet infördes därför den särskilda regel som ger Patent- och marknadsdomstolen behörighet att, i samband med ett mål där domstolen är exklusivt behörig, pröva ett tvistemål mellan samma eller olika parter.

14. Ett beslut om sådan behörighet fattas av Patent- och marknadsdomstolen och förutsätter enligt 1 kap. 5 § lagen om patent- och marknadsdomstolar att det är lämpligt med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter. Tvistemålen handläggs i så fall gemensamt i en rättegång vid Patent- och marknadsdomstolen (se 3 kap. 7 §).

Lämplighetsprövningen

15. I förarbetena till lagen om patent- och marknadsdomstolar uttalas att viss ledning för Patent- och marknadsdomstolens lämplighetsbedömning kan hämtas från tillämpningen av kumulationsregeln i 14 kap. 6 § rättegångsbalken (se a. prop. s. 181). En omständighet som kan tala för en gemensam handläggning i Patent- och marknadsdomstolen är att målen stödjer sig på väsentligen samma eller likartade grunder. En annan är att det är fråga om samma händelseförlopp, men målen ändå inte kan sägas ha väsentligen samma eller likartade grunder. Att bevisningen helt eller delvis är gemensam kan då vara tillräckligt. Av betydelse vid detta led i prövningen är också intresset av att undvika motstridiga domar.

16. En betydelsefull faktor är alltså de processekonomiska och andra fördelar som en gemensam handläggning kan förväntas medföra, i första hand för parterna. Av betydelse är också att patent- och marknadsdomstolarna inte bara har erfarenhet av de aktuella rättsområdena utan också är vana att handlägga komplicerade tvister även utanför dessa rättsområden.

17. De effektivitetsvinster som kan förutses med en gemensam handläggning bör vägas mot de nackdelar som det innebär att ett ordinärt tvistemål prövas enligt den speciella ordning som gäller för patent- och marknadsdomstolarna. En annan faktor vid lämplighetsbedömningen är därför betydelsen av skillnaden mellan en prövning av ett tvistemål enligt lagen om patent- och marknadsdomstolar jämfört med rättegångsbalken. För parternas del rör det främst skillnaden i fråga om rättens sammansättning i vissa av måltyperna,

bl.a. patentmål, och begränsningen av möjligheten att överklaga Patent- och marknadsöverdomstolens avgöranden. Även svarandens fördel av att få processa i sin hemvistdomstol kan behöva vägas in.

18. Vid huvudförhandling i patentmål består rätten i Patent- och marknadsdomstolen av fyra ledamöter, varav två ska vara lagfarna domare och två tekniska råd. Om det finns skäl får antalet lagfarna domare utökas med en. Även i Patent- och marknadsöverdomstolen ska som huvudregel tekniska ledamöter medverka i rätten. (Se 4 kap. 1 § och 5 kap. 1 § lagen om patent- och marknadsdomstolar.)

19. Huvudregeln är att Patent- och marknadsöverdomstolens avgöranden i tvistemål och ärenden inte får överklagas. Domstolen får dock (med undantag för vissa konkurrensrättsliga mål) tillåta att ett avgörande överklagas till Högsta domstolen om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen. (Se 1 kap. 3 § tredje stycket lagen om patent- och marknadsdomstolar och jfr 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.) Det har i förarbetena förutsatts att Patent- och marknadsöverdomstolen vid den bedömningen ska ta särskild hänsyn till om det är fråga om ett mål som inte omfattas av domstolens exklusiva behörighet (se a. prop. s. 180).

20. Lämplighetsbedömningen kan i regel antas komma att aktualiseras i ett tidigt skede i målet vid Patent- och marknadsdomstolen. Domstolens bedömning av fördelar för utredningen och för en effektiv handläggning får då utgå från vad som fram till dess har anförts i sak samt tyngden av de argument som förs fram av parterna i frågan om kumulation. Någon materiell prövning ska inte göras i detta skede.

21. Bestämmelsen i 1 kap. 5 § lagen om patent- och marknadsdomstolar ger Patent- och marknadsdomstolen ett stort bedömningsutrymme. Det är domstolen som förfogar över frågan, men parternas uppfattning och tyngden av

deras argument ska tillmätas betydelse. Rätten är således relativt fri vid helhetsbedömningen av om de fördelar som kan förväntas överväger de nackdelar som en sammanläggning av målen kan innebära.

Bedömningen i detta fall

Volvos talan och Autolivs invändningar mot gemensam prövning

22. Volvos talan mot Autoliv utgörs av två käromål med separata men alternativa yrkanden. Talan har väckts vid ett och samma tillfälle och handläggningen i Patent- och marknadsdomstolen har hitintills varit begränsad. Käromålen grundar sig på påståenden om två olika rättsförhållanden, avtal respektive intrång i en ensamrätt (se p. 4 och 5). Bakgrunden till tvisten, delar av händelseförloppet och vissa av de åberopade faktiska omständigheterna är emellertid gemensamma. Båda yrkandena är beräknade med utgångspunkt från en uppgift om antal tillverkade produkter, även om beloppen skiljer sig åt på grund av begränsningsregeln i 58 § tredje stycket patentlagen.

23. Autoliv har huvudsakligen invänt följande. Volvos förstahandsgrund avser frågan om ett licensavtal har träffats och för den frågan saknar patentets omfattning och giltighet relevans. Sammansättningen av rätten enligt lagen om patent- och marknadsdomstolar är därför inte lämplig. Om Volvo vinner framgång med stöd av avtalsgrunden kommer det tvistemål för vilket Patent- och marknadsdomstolen har exklusiv behörighet aldrig att prövas. En gemensam handläggning är inte förenlig med rättssäkerhetens krav och innebär ett avsteg från att talan som förs med åberopande av avtalsgrunden ska väckas vid Autolivs hemvistforum.

Högsta domstolens bedömning

24. Redan med hänsyn till vad som har framgått av tvistemålens karaktär framstår det som processekonomiskt och resursbesparande att käromålen handläggs gemensamt. Att yrkandena är alternativa skulle dessutom kunna

komplitera och fördröja handläggningen av båda målen om dessa skulle prövas vid två olika domstolar. Effektivitetsskäl talar därmed för en gemensam handläggning vid Patent- och marknadsdomstolen. En gemensam handläggning skulle också undanröja risken för mot varandra stridande domstolsbedömningar i frågor som har betydelse för båda grunderna.

25. Fördelarna med att Patent- och marknadsdomstolen ges behörighet att pröva även käromålet som grundas på avtal är mot denna bakgrund betydande. De skäl som Autoliv har anfört är inte av sådan karaktär eller tyngd att en gemensam handläggning och prövning av målen inte är lämplig.

26. Med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter är det alltså lämpligt att målen prövas gemensamt vid Patent- och marknadsdomstolen. Överklagandet ska därmed avslås. Vid den utgången har Volvo rätt till ersättning för sin rättegångskostnad. Vad Volvo har begärt i ersättning får anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Kerstin Calissendorff (referent), Dag Mattsson (skiljaktig), Malin Bonthron och Cecilia Renfors
Föredragande justitiesekreterare: Karin Ahlstrand Oxhamre

Datum
2020-06-02

Mål nr Ö 5697-19
Bilaga

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Dag Mattsson är skiljaktig enligt följande.

Jag har en annan mening när det gäller hur man ska se på parternas inställning vid tillämpningen av bestämmelsen om kumulation i 1 kap. 5 § lagen om patent- och marknadsdomstolar.

I Patent- och marknadsdomstolen gäller en särskild rättegångsordning. En viktig skillnad är att parterna saknar rätt att i sista hand överklaga till Högsta domstolen. Patent- och marknadsöverdomstolen kan i och för sig i ett enskilt fall tillåta ett överklagande, men den praxis som har utvecklats för tillämpning av denna ventil synes vara ganska restriktiv. Vidare har rätten en annan sammansättning i ett patentmål. I Patent- och marknadsdomstolen dömer lagfarna ledamöter tillsammans med tekniska ledamöter.

Den speciella instansordningen och rättens sammansättning utgör principiella avsteg från vad som annars gäller. Lagstiftningen om patent- och marknadsdomstolar utgår från att det av detta skäl är angeläget att inte mer än nödvändigt begränsa de allmänna domstolarnas behörighet. Det finns ett allmänt intresse av att tvistemål handläggs i dessa domstolar enligt en allmänt tillämplig processordning. Den enskilde har också ett beaktansvärt eget intresse av att inte behöva tvingas få en tvistefråga prövad i en annan rättegångsordning än den som egentligen gäller för den.

Dok.Id 183706

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

I lagen ställs inte upp något ovillkorligt krav på att parterna ska vara överens för att en gemensam handläggning av ett patentmål och ett vanligt tvistemål ska kunna ske. Med tanke på att det rör sig om en tvistefråga som annars inte omfattas av Patent- och marknadsdomstolens behörighet bör dock särskild hänsyn tas till den part som motsätter sig en gemensam handläggning. Det gäller även om denna inställning skulle grundas mera på principiella än sakliga skäl.

Om den ena parten motsätter sig en gemensam handläggning, ska det alltså till en hel del för att det ska anses vara lämpligt att Patent- och marknadsdomstolen ändå tar upp ett vanligt tvistemål tillsammans med patentmålet och därmed undandrar parten en prövning i allmän domstol. Processekonomiska omständigheter kan då inte få någon egentlig betydelse, utan det måste krävas att målen också har ett nära processuellt samband i rättsligt hänseende.

I detta fall skulle en gemensam handläggning kunna medföra ekonomiska och praktiska fördelar för Volvo och kanske också för domstolsväsendet. Av avgörande betydelse för frågan om kumulation är dock att målen i processrättsligt avseende har ett så nära samband.

Autolivs inställning ska som sagt väga tungt vid bedömningen av om det är lämpligt med en gemensam handläggning. Men även med särskilt beaktande av Autolivs inställning får det anses vara lämpligt att tvistefrågan om avtalet handläggs gemensamt med patentmålet.